

Tisdagen den 7 Maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes och godkändes det vid sammanträdet den 29 nästlidne månad förda protokoll äfvensom protokollsutdrag angående de beslut, som i 7 och 12 §§ af gårdagens protokoll finnas intagna.

§ 2.

Herr Vougt erhöll ordet och yttrade: Jag anhåller få till dagens protokoll antecknad, det jag icke deltagit i Kammarens förlidne gårdag fattade beslut vid behandlingen af det Utlåtande, som afgifvits af Särskilda Utskottet för frågor rörande jordbrukets finansiella angelägenheter.

Herrar *Dahm*, *Sven Nilsson*, *Wijk*, *A. W. Nilson*, *Hellerström*, *Myrtin*, *Witthoff* och *Ödmansson* förklarade likaledes, att de icke deltagit i behandlingen inom Kammaren af ifrågavarande Betänkande.

§ 3.

Kammaren beviljade Herr *A. von Proschwitz* ledighet från riksdagsgöromålen under 7 dagars tid, räknad från den 9 uti innevarande månad.

§ 4.

Föredrogs Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 24, med voteringsproposition för bestämmande af införselstullen å artikeln socker, raffineradt samt oraffineradt icke mörkare än N:o 18 af gällande standard. Kam-maren godkände den föreslagna voteringspropositionen; hvarjemte på Herr Talmannens framställning beslöts, att den omröstning, som, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, komme öfver berörda voteringsproposition att anställas, skulle försiggå vid början af morgondagens sammanträde.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag rörande det under nästföregående § antecknade beslut.

§ 6.

Företogs ånyo till handläggning Särskilda Utskottets för frågor rörande försvarsverkets ordnande Utlåtande N:o 4, i anledning af dels återförvisning, dels skiljaktiga beslut i vissa delar af Utskottets Utlåtande

N:o 2, rörande väckta motioner om landtförsvarets ombildning och dertill hörande frågor.

De yttranden och förslag, som Utskottet framställt i afseende å *punkterna 2--8*, af dess Utlåtande N:o 2, blefvo hvart efter annat af Kammarerna bifallna.

Punkten 9.

Härvid yttrade

Herr Sven Nilsson: I det Särskilda Utskottets Betänkande, som nu till Kamrarna åter inkommit, har, med föranledande af den föreslagna ändringen i tredje punkten, den nionde punkten en helt annan betydelse, än den i förra Utlåtandet hade. Sistnämnda Utlåtandes tredje punkt innehöll: att ordinarie och extra ordinarie roteringen och rustningen för såväl landt- som sjöförsvaret i sin närvarande form *skall* upphöra, för att ordnas efter angifna grunder; men detta förslag förkastades af Första Kammarerna, och i dess ställe har nu punkten fått en mycket sväfvande lydelse, då Utskottet föreslagit, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Regeringen måtte låta utreda och vid uppgörande af förslag till arméens organisation taga i öfvervägande *om och på hvad villkor* det nu på rote- och rusthållare hvilande besvär må kunna lindras eller ock aflösas samt jemväl på öfriga samhällsklasser fördelas. Således har, äfven under förutsättning att detta förslag af Riksdagen godkännes, och det har af denna Kammarer redan blifvit antaget, intet beslut blifvit fattadt om indelningsverkets upphörande. Bifalles nu äfven den nionde punkten oförändrad af båda Kamrarna, så försvinner helt och hållet hvarje säker garanti för ernående af denna lindring, ty då blir, utan alla förbehåll, Riksdagens beslut att allmänna värneplikten skall i hela dess vidd utsträckas. Jag tror icke, att detta kan vara pluralitetens mening, eller att en dylik utsträckning af värneplikten bör inträda, förrän jordbruket erhåller någon minskning i de dryga utgifter, som af detsamma bekostas i och för försvarsverket, uppgående till 3 à 4 millioner om året; och för min del måste jag påyrka den förändring i nu föredragna punkt, att icke någon utsträckning af värneplikten må komma att inträda, förrän lindring i roteringsbördan blifvit beslutad. Jag får alltså föreslå, att mom *a)* uti nionde punkten må erhålla följande förändrade lydelse: "att, sedan frågan om den i tredje punkten omförmälda lindring eller aflösning af rote- och rusthållares besvär blifvit afgjord, är hvarje Svensk man värnepliktig från och med året näst efter det han fyllt tjugu år till och med det år, då han uppnår femtio års ålder, och i sådan egenskap skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar, samt att, utan rätt till friköp eller lega underkasta sig den därför erforderliga öfning". Om detta förslag godkännes, så synes mig lindringen i alla hänseenden betryggad, då allmänna värneplikten icke kan inträda, förrän denna fråga först är afgjord. Det är visserligen, enligt det nu framlagda förslaget, af Utskottet icke tydligt uttaladt, när den allmänna värneplikten skulle träda i utöfning, men af ordalydelsen i punkten synes man kunna draga den slutsats, att densamma skulle inträda genast efter afgörandet vid Riksdagen, och således hemställer jag att det af mig nu framställda förslaget måtte af Kammarerna godkännas.

Herr Ottersröm: Då denna fråga förra gången här förevar, hade jag icke ordet, och önskar derföre nu, i korthet, redogöra för min åsigt härom. Här synes man, att döma efter den näst föregående talarens mening, vilja göra lindringen i roteringsbördan till ett vilkor för åtagandet af en längre utsträckning af den allmänna värnepligten; deremot har jag alltid uppställt frågan så, att vi uti utsträckning af värnepligten må se ett vilkor för en sedermera inträdande lindring och aflösning af rustnings- och roteringsskyldigheten. Först då har nationen förklarat sig villig att åtaga sig denna stora allmänna medborgerliga skyldighet, först då när man ser, att man deruti funnit ett kraftigare försvar, när man af erfarenheten finner, att genom detta åtagande fosterlandet vunnit det säkraste stödet för sitt oberoende, sin frihet, först då hade jag trott, att den allmänna rättvisan skulle anse tiden vara inne att bereda lindring i den nu af så många öfverklagade roteringsbördan. Och ett dylikt antagande synes mig ock till en viss grad ligga i sakens egen natur, ty sedan man stadgat såsom en allmän medborgerlig pligt, att hvarje Svensk man mellan fylda 20 intill 50 år har skyldighet att försvara fäderneslandet, så har man i och med detsamma antagit en grundsats, som synes göra all indelning hädanefter öfverflödig, ty om den indelte soldaten tagas från de värnepligtiges leder, så ökas derigenom icke antalet af fosterjordens försvarare. Skall åter den indelte soldaten tagas utom de värnepligtiges krets, så vet jag sannerligen icke hvarifrån han skall tagas, om icke från utlandet eller från dem, som antingen äro underårige eller ock redan öfverskridit den lefnadsålder, Staten funnit lämplig bestämma för värnepligtens utgörande. Det ligger således redan i antagandet af den stora grundsatsen om allas värnepligt en antydning derom, att den fordna indelningen förr eller sednare måste vika undan, men naturligt är, att sådant icke kan komma i fråga, förrän man har något annat, något bättre och kraftigare att sätta i stället. Underligt synes det mig ock, att de, som nu hafva skyldighet att underhålla soldater, d. v. s. de roteringsskyldige, sätta sig emot det af Utskottet framlagda förslaget, så att de vilja göra roterings borttagande såsom ett vilkor, hvarförutan de icke vilja antaga grundsatsen af allmän värnepligt, ty, icke annat jag kan finna, är deras uppfattning af frågan sådan, att de sammanblanda en skyldighet med en annan; de sammanblanda nemligen skyldigheten att underhålla soldat med en annan, nemligen skyldigheten att personligen inträda i ledet såsom fäderneslandets försvarare. I afseende på denna sista skyldighet tror jag icke, att någon har rättighet att undandraga sig denna, under förebärande att man det oaktadt är underkastad utgift och tunga för försvarsverkets upprätthållande. Om här skulle kunna göras något undantag, så vore det endast för rust- och rotehållare, hvilka för sina egna personer skulle kunna sägas hafva rättighet men icke skyldighet att inträda i ledet; på sin höjd skulle detta enda undantag kunna ifrågasättas, men frågan är huruvida de skulle vilja begagna sig af en dylik undantagsförmån. Jag förmodar det icke. Ej må man komma med den undskyllan, att man redan gjort en stor uppoffring, då man lemnat sina söner och sina drängar att inträda i ledet, ty dessa våra söner och drängar äro icke våra slafvar, utan frie och sjelfständige män, som, sedan de uppnått den ålder, att värnepligten för dem inträdt, icke i detta fall vidare stå i beroende af fäder

eller husbönder. Således kunna dessa sednare icke hafva rätt att påstå det vara någon uppoffring från sin sida, att sjelfständige, myndige personer utöfva den rätt och fullgöra den pligt, som är hvarje medborgare ålagd. Så innerligen jag än önskar och så fast jag än hoppas, att roteringsbördan snart må blifva lindrad och om möjligt aflöst, så kan jag ändock icke finna annat än billighet och rättvisa i hvad Utskottet föreslagit, glad såsom jag är deröfver, att den fläck, som förut vidlädit vår fosterländska beväring sinstitution, numera kan anses utplånad, jag menar den tillåtelse man förut haft att friköpa sig från sin skyldighet att personligen deltaga i landets försvar, ett stadgande som ingalunda är den Svenska nationen värdigt, ty vi hafva ändå i farans stund icke alltför många försvarare att påräkna, och i kampen mot en öfvermågtig fiende hafva vi icke råd att taga emot 100 R:dr i stället för en man, som med lif och blod sätter våld mot våld och uppoffrar sig för den dyra fädernejorden. Jag vill nu afsluta mitt anförande, under anhållan om bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick.

Herr Hedlund: Då man här vill, såsom vilkor för åtagande af den allmänna värnepligten, fastställa den fordran, att lindring eller aflösning af den nu gällande rustningen och roteringen bör först försiggå, så finner jag detta naturligt nog, ty med roteringen är förbunden en snart 200-årig tradition, och då Svenska allmogen åtog sig denna skyldighet, så var det med vilkor att bonden sjelf skulle vara fri från utskrifning till krigstjenst, som var det då brukliga sättet att skaffa mauskap vid våra krigshärar. Denna tradition lefver ännu i friskt minne hos folket, och om man dervid, såsom nu skett, förblandar den allmänna värnepligten med den fordna utskrifningen till personlig krigstjenst, så måste vi respektera denna mening, äfven om den inför det mer upplysta omdömet icke eger sin fulla giltighet, ty vi böra betänka, att bakom oss stå i tusendetal våra kommittenter, af hvilka säkerligen på långt när icke alla förmå bilda sig fullt rigtiga begrepp härom. Således ligger det i sakens natur, att i och med antagandet af den allmänna värnepligten en sådan förändring, som man här påfordrar, kommer att, snart sagdt af sig sjelf, ega rum, och således icke egentligen behöft att här nu uttalas och förbehållas, men, med fästadt afseende på våra många hemmavarande, som icke sjelfva kunna deltaga i frågans afgörande och med hänsyn till deras lätt förklarliga bekymmer öfver utgången, anser jag det vara rigtigt att uppställa det vilkor man här föreslagit. En stor heder är denna för första gången under nya former sammanträdande Riksdag förbehållen, om vi nu antaga den grundsatsen, att hvarje Svensk man har rättighet och skyldighet att deltaga i sitt lands försvar; det är en enkel men stor tanke, icke endast därför att man i landstormen eger en ofantligt mycket större kraft till fosterjordens skydd, än man förut kunnat påräkna, utan äfven och jag må väl säga törnämligast derföre, att den kommer att utöfva det största inflytande på vår nationela uppfostran: ungdomen kommer, utan gensägelse, att känna sig manad till gymnastiska och krigiska öfningar af allvarligare beskaffenhet, när den vet att hvarje yngling, hvarje man, har den ärofulla uppgiften, att vara en vid alla tillfällen, i alla faror gifven fäderneslan-

dets försvarare, och det slår icke fel, att en högre stämning derigenom skall gifvas det uppväxande slägtet. Hos hvarje fritt folk bör denna känsla hafva djupt inträngt i hvarje bröst, och ett stort, ett högst viktigt moment i vår nationela utveckling anser jag hafva inträdt genom antagande af denna grundsats; och då nationen blifvit fullt genomträngd häraf, komma nog de nu framlagda bekvämligheterna att behjertas, och hela ställningen att betraktas från en annan synpunkt, än den man nu intagit. Jag har den glädjen vara öfvertygad derom, att inom folket i alla landsändar meningen vändt sig till den riktiga uppfattningen af denna stora och viktiga lifsfråga, så att vi utan fara och tveksamhet kunna antaga grundsatsen om den allmänna värnepligten, hvadan jag förordar bifall till den föredragna punkten, med det tillägg Herr Sven Nilsson deruti föreslagit.

Herr Carl Ifvarsson: Jag kan börja, der den föregående talaren slutade, och får således tillkännagifva, det jag antager punkten, med den förändring deruti, som af Herr Sven Nilsson blifvit framlagd. Med föranledande af en annan talares yttrande, som syntes mig uteslutande fästa sig vid den personliga tjenstgöringsskyldigheten, får jag anmärka att frågan rör sig icke allenast derom, utan ock att äfven högst betydliga utgifter komma att följa af vårt beslut, ty för att göra den allmänna värnepligten till en sanning, att gifva den någon betydelse, så måste manskapet erhålla långt mera öfning än hittills ansetts nödigt, och dessa öfningar blifva utan tvifvel förenade med betydliga uppoffringar; vill man således ernå målet, måste man äfven tänka på medel att kunna uppnå det samma, och skola dessa medel blifva möjliga att anskaffa, så måste den lindring jordbruket medgifvas, som man här fordrat. Om således detta villkor nu icke antages, och Kongl. Maj:t framdeles skulle, på grund af Riksdagens begäran, äfvenledes gilla förslaget om allmän värnepligt, utan att något förbehåll blifvit gjordt om lindring i roterings- och rustningsbördan, så är jag öfvertygad derom, att frågan skulle falla eller åtminstone blifva undanskjuten, och derföre anser jag det vara både klokt och ärligt att nu säga itrån hvad man vill; frågan löses då både fortare och bättre, och ju förr detta kan ske, desto bättre och större trygghet kunna vi vinna. Jag kan således icke betrakta dem, som ej vilja gå in på detta villkor, annorlunda, än att de vilja till obestämd framtid undanskjuta denna för fosterlandets väl så högst magtpåliggande frågas lösning. Då ärendet här förra gången förevar, anmärkte jag redan, det man, enligt min åsigt, icke handlat fullt riktigt, då man sammanblandat frågorna om uppriktandet af en landstorm och om beväringens utsträckande, ty jag tror att man haft lättare att ordna förhållandena, om dessa frågor varit åtskiljda; för landstormen kunna naturligtvis icke i fredstider ifrågakomma andra öfningar än frivilliga, hvaremot beväringens måste vara bestämda, i lag stadgade, och vid sådant förhållande, då man nu måste taga allt i en flock, vill jag, såsom jag redan nämnt, yrka antagande af Herr Sven Nilssons förslag, och tror att det af honom framställda villkor bör vara gällande för Kammarrens bifall äfven till tionde och nittonde punkterna i fråga om beväringens utsträckande och exercisens förlängande.

Herr Ridderstad: Att indelningsverket redan öfverlevvat sin tid och att vårt försvar bör på annat sätt ordnas, derom äro, som mig synes, de fleste fullkomligt ense, och jag för min del biträder det nya förslaget om införande af den allmänna värneplikten. Lika allmänt torde man och böra komma öfverens derom, att jordbruket behöfver lindring och aflösning af den tyngd, hvarmed det nu af roteringen nedtryckes, och båda Kamrarna hafva äfven uttalat lika åsigt härom. Det af Herr Sven Nilsson nu framlagda förslaget är icke något annat eller åsyftar icke annat än erhållande af en moralisk garanti, att den begärda lindringen verkligen kommer jordbruket till del, innan den stora förändringen sättes i verket, och mig synes, att de båda här kämpande åsigheterna gerna kunde bjuda hvarandra handen, ty derigenom tror jag att frågan erhåller den bästa och skyndsammaste lösningen. Har man blott en gång erkänt den stora grundsatsen, att hvarje Svensk man är förbunden att med sin person bidraga till fäderneslandets skydd, då är så mycket derigenom vunnet, att jag alldeles icke undrar på, att de, som åtagit sig och sina efterkommande denna skyldighet, hvilken det oakadt gerna må medgifvas vara den första och naturligaste af alla, ändock vilja hafva en moralisk garanti, att uppoffringarne derför icke komma att öfverstiga landets krafter. En dylik garanti öfverensstämmer äfven med vår tids åsikter och med vårt lands behof, och äfven af detta skäl bör den beviljas. En och hvar, tror jag, är beredd att värna sin egen personliga sjelfständighet, sin egendom och sina rättigheter, och detta blir i ännu högre grad en befällande nödvändighet, då det gäller det gamla fosterlandet, hela folkets egendom, då det gäller nationens lif, dess frihet och oberoende. Jag förenar mig alltså i Herr Sven Nilssons förslag, som jag finner säkrast leda till det mål vi alla åsyfta.

Herr Dahm: Jag beklagar, att jag icke kan instämma med den siste värde talaren, då han påstår, att Herr Sven Nilssons förslag skulle gifva den bästa lösning åt frågan; det ser visserligen ut som en vacker tanke, men innefattar icke annat än en misstro, som uttalas mot uppriktigheten af flere talares försikringar, att man åsyftar en aflösning af rustnings- och roteringsbesväret. Jag undrar alldeles icke på, att man vill erhålla lindring häruti, men kan icke gilla att man använder det nu framkastade vilkoret, att derigenom göra några schackdrag i ändamål att framtinga hvad man begär; ty för att vinna detta sitt ändamål, sätter man allt för mycket på spel, nemligen icke mer och icke mindre än någonting så högt, som vår förmåga att kunna försvara oss. Jag tror för min del, att vi först böra hafva den frågan afgjord, huruvida vi *vilja* och *kunna* försvara oss, och sedan den är besvarad, följer naturligen i ordningen att på det mest rättvisa sätt, vi kunna åstadkomma, fördela de bördor och uppoffringar vi för vårt försvar måste underkasta oss. Jag vill ock lifligt påyrka en dylik rättvis fördelning af denna börd, men först efter det hufvudfrågan är afgjord. -- Vi tyckas kunna förlikna vårt land vid ett fartyg på ett oroligt haf, fullt af klippor och skär, och på alla sidor kringsvärdadt af djerfva sjöröfvare. Besättningen på fartyget är äfven egare af detsamma, ehuru till olika stora delar och till olika högre pris; bryter då stormen lös, och det gäller att rädda fartyg, lif och

och gods från klippor och grund, så synes det mig icke vara skäl att begynna tvist och kif om, huru mycket hvar och en bör arbeta för att undkomma faran, under påstående att vi först skola komma öfverens så, att det drabbar oss alla lika, att vi följaktligen skola bringa alla aktier till samma värde, och först när detta är gjordt egna samma omsorg och samma arbete vid seglen och rodret o. s. v.; ty har det kommit så långt, då tror jag att olyckan snart är framme och att räddningen blir synnerligen osäker. Så får det icke låta, då frågan gäller lif, ära, sjelfständighet och fosterland; då får icke något köpslagande ega rum om den ena eller andra fördelen, då måste alla små konsiderationer vika åt sidan; eller tron I väl, mine Herrar, att folket, om hvars åsigter och meningar man här så mycket talat, skall med lugn kunna åse ett dylikt köpslagande mellan dess representanter? Tron I väl att landet skall gilla ett dylikt förfarande? Frågen edra ynglingar, till hvilka I så ofta vädjen i denna fråga, spörjen dem om deras mening och I skolen få ett enhälligt, högt skallande *nej* till svar af dessa ynglingar, af alla dessa män, som redan genom sitt inträde i skarpskyttekorpsernas leder lemnat ett otvetydigt svar härpå. Det är detta sannt fosterländska svar, som vi böra högt värdera och som nu bör vara oss till ledning vid afgörandet af denna fråga. Vi hafva från landsorten hört ett anskri af mångtusende röster från alla delar af riket om nödvändigheten att vidtaga en genomgripande förändring af vårt försvarsväsende, och icke uppskjuta med denna viktiga fråga i en ödesdiger tid, till dess det blir för sent; låtom oss härpå lemna det enda svar, som är oss såsom Folkets representanter värdigt, och det är att nu besluta införandet af den allmänna värneplikten, och att sedermera öfverenskomma om de vilkor, hvarunder aflösningen af rustningen och roteringen bör ega rum. Detta är den väg, hvarpå vi böra gå. Jag vet visserligen att Kammarens pluralitet hyser en häremot stridande åsigt, men må det tillåtas mig att nu erinra, hvarom frågan egentligen vänder sig. Här är nemligen icke fråga om att införa någon ny värneplikt för våra ynglingar, ty de äro ju redan förbundne att utgöra sin beväringsskyldighet, utan det enda nya, hvarom nu bör beslutas, är införandet af det nya element uti vårt försvarssystem, som benämnas landstorm; men här vid lag bör man betänka, att den försvarsstyrka, som härigenom vinnes, icke är beräknad att genast gå ut emot en fiende, utan endast att organiseras och förberedas att tjena till landets försvar i händelse af behof. Visserligen gäller om de fyra första klasserna näst efter fyllda 26 år, eller den så kallade krigsreserven, att den skall förstärka den aktiva arméén näst efter beväringen, men detta är dock i grunden endast en organisationsfråga, och således gäller frågan egentligen blott uppställandet af en landstorm af alla vapenföra män emellan 26 och 50 års ålder, och jag kan för min del icke inse hvilket egentligt sammanhang finnes emellan denna fråga och frågan om lindring i eller upphörandet af roteringen och rustningen. Den förra är en organisationsfråga, den sednare deremot en ren ersättningsfråga, men hvilka egentligen icke hafva något att skaffa med hvarandra, och jag tror ock att vi böra, såsom ordspråket säger, betänka oss tvenne gånger, innan vi sammanblanda desamma. Om man deremot vill vända om frågorna tvärtemot hvad Herr Sven Nilsson förslagit, så att vi först gå in på den allmänna värneplikten och sedermera

afhandla villkoren för roteringsens aflyftande från jordbruket, så skulle jag kunna gå in härpå, men på sätt nu blifvit föreslaget tror jag icke vi uppfylla landets önsknigar om och behof af ett ordnad försvar. Jag förrenar mig med Herr Otterström, under yrkande om bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick.

HäruTi instämde Herr *Astrand*.

Herr de Maré: Vi stå nu framför Riksdagens vigtigaste fråga, då den skall till afgörande förekomma, och må det derföre tillåtas mig att deröfver yttra några ord, äfven om jag derigenom äfventyrar att upprepa hvad redan af föregående talare blifvit i ett eller annat afseende yttradt. Det gläder mig, att jag här af de mest inflytelserika talare hört det erkännande, att hvarje Svensk man från 20 till och med 50 års ålder är skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar, och fastän visserligen en talare uppställt vissa villkor, före uppställandet hvaraf förändringen icke skulle kunna träda i verksamhet, så är dock den erkända grundsatsen så stor, att alla betänkligheter böra vika för att få den genomförd. Af denna anledning anhåller jag att Kammarerna ville enhälligt instämma i den första talarens yrkande, att frågan om den i tredje punkten omförmälda lindring, eller aflösning af rote- och rusthållares besvär, måtte blifva afgjord. på det att den stora organisationsfrågan sedermera må utan dröjsmål kunna sättas i verket. Både inom och utom landet tror jag, att ett sådant beslut af Representationen skulle väcka tillbörligt uppseende, hvarigenom hvarje Svensk man stode beredd att i farans stund värna fosterlandet, och på det att den stora grundsatsen måtte så snart som möjligt kunna genomföras, önskar jag bifall till punkten med det af Herr Sven Nilsson föreslagna tillägg till första momentet deruti.

Herr Grefve Posse: Det torde väl få medgifvas, att den tunga indelningsverket nu medför är någon helt annan än den var för 200 år sedan, och att den nu är vida kännbarare än då den vid sagda tid pålades jorden. Om då, under sådana förhållanden, de, hvilka bära denna last och tunga, låta förstå, att, då man dels yrkar utsträckning af värnepligten, dels fordrar långt kostsammare öfningar af vår krigsmagt än tillföre, lindring i denna tunga är af högsta behof påkallad, så bör detta icke förtänkas dem, och aldrig minst bör man, med eller mot sin verkliga uppfattning af frågan, framkasta en sådan förnedrande tanke, som att den Svenska Representationen skulle köpslaga om sin pligt, då frågan gäller fäderneslandets högsta intressen, att den skulle mera och i främsta rummet se på ekonomiska fördelar för den till antalet långt öfvervägande andelen af folket, än att denna folkklass fullgjorde eller åtog sig förbindelser mot Staten, behöfliga för Statens ändamål. Historien från forna dagar vittnar om, huru Svenska folket fullgjort sina pligter mot fäderneslandet, och jag är innerligt öfvertygad, att framtiden kommer att härom bära samma hedrande vittnesbörd. En så neslig beskyllning, som den en talare här nyss tillåtit sig, tror jag således vi kunna med stolthet tillbakakasta. — En annan fråga, som icke af någon annan talare, så vidt jag kunnat uppfatta, ännu blifvit berörd, är, huruvida, då indelningsverket nu medför ojemförligt mycket större tunga än fordom, icke äfven andra

medborgare än innehafvare af jordegendom böra bidraga att bära hvad som allmänt medgifves vara för mycket för en enda klass. Jag tror att tiden verkligen är inne att börja allvarligen betänka äfven denna andra form af frågan. Det är hittills lemnadt obestriddt, att det är med en klok uppfattning af frågan öfverensstämmande, att Representationen bör klart och tydligt uttala, det lindring och aflösning af roteringsbesväret bör ega rum, och det är just detta som finnes uttryckt i Herr Sven Nilssons tillägg, och därför synes det mig föga befogadt att påstå, det detta förslag skulle endast gå derpå ut att söka vinna några gifna, bestämda fördelar, innan man vill åtaga sig några deremot mer eller mindre svarande skyldigheter. Jag bestrider detta helt och hållet, och medgifver endast att deruti begäres, såsom ock synes, att den fråga, vi önska, må först afgöras, innan den allmänna värneplikten, hvilkens införande jag icke tror någon ämnar bestrida, vinner tillämpning. Herr Sven Nilsson har sjelf förtydligat detta, då han säger, att frågan väl skall vara afgjord, men icke huru eller på hvilket sätt sjelfva lindringen eller aflösningen skall verkställas. Detta måtte väl bättre än allt annat visa obefogenheten af hvad sålunda mot förslaget blifvit anfördt. Vill man ärligt fatta och bedöma tillägget, tror jag, att I, mine Herrar, som uppträdt deremot, skolen nödgas erkänna, att större fordran deruti icke blifvit framställd, än rättmätigheten af saken kräffer, och att denna alldeles icke har någon menlig inverkan på godkännande af den stora grundtanken i Utskottets hemställan. Jag godkänner för min del alltså denna sednare, med det tillägg Herr Sven Nilsson deruti föreslagit.

Herr C. A. Larsson: Jag må bekänna, att det förefaller mig, liksom Herr Otterström, att stor svårighet kommer att uppstå för anskaffande af indelte soldater, om denna punkten bifalles, ty från 20 till och med 50 år skulle hvarje man vara värnepliktig, och således skulle det icke ens mot den högsta lega vara möjligt att anskaffa någon Svensk man till soldat, utan måste man dertill skaffa antingen folk från utrikes ort, eller ock dem som äro antingen under 21 eller öfver 50 år. Under sådana förhållanden är det både orättvist och omöjligt att bibehålla indelningsverket, och jag begriper icke hvartill det skulle tjena att fortfarande hålla en stående armé, då hvarje man inom landet är född att blifva soldat. Ehuru jag tror, att Utskottet bort något närmare redogöra för förhållandet med den i tredje punkten omtalade lindringen och aflösningen af rustnings- och roteringsbesväret, är jag dock färdig att bifalla nionde punkten, med den förändring Herr Sven Nilsson deruti föreslagit, så vida nemligen hans förslag går ut på borttagandet af indelningsverket och icke allenast lindring deri. Jag kan icke ingå på den åsigt, en talare här framkastade, att någon köpslagan nu skulle vara å färde; åtminstone finnes den icke å den sida jag tillhör, men möjligen å andra sidan, som alldeles icke vill deltaga i den tribut, som jordbruket nu lemnar till vårt försvarsverk. Hvarföre vilja icke denna sidans män deltaga i denna tunga lika med andra medborgare? Detta skulle man sålunda möjligen kunna kalla köpslagan, men i öfrigt finnes den icke, derom är jag öfvertygad. Då jag nu biträder Herr Sven Nilssons förslag, så gör jag det med den reservation, att den Kongl. Propositionen i ämnet, som vi förvänta, må

innehålla, att indelningsverket icke aflöses, utan helt och hållet upphör, utan någon vidare utgift för den jordbrukande klassen i samhället, som redan så länge ensam dragit tungan och bördan häraf, helst vi nu i stället härför åtaga oss en helt och hållet ny skyldighet, nemligen fullgörandet af den allmänna värneplikten. Då blifva alla ställda i lika förbindelse till Staten i detta hänseende, och då har den ena klassens medborgare icke någon rättighet vidare att i detta fall skrika och klaga öfver den andra, hvilket mål jag för min del anser vara särdeles eftersträfvansvärdt. Jag fäster således särdeles afseende på att hafva denna reservation såsom en räddningsplanka för framtiden, för den oförmodade händelse att endast en föga betydande lindring i indelningsverket skulle föreslås, och vi äfven framdeles blifva betungade med en utsträckt beväringsexercis och en förökad vapenskyldighet.

Herr von Troil: Då denna viktiga fråga förra gången här förevar, förklarade jag att det var med en sorglig känsla af vemod jag då uppträdde, efter åhörande af de åsichter som inom Kammarens pluralitet hade gjort sig gällande beträffande denna nationens lifsfråga. I motsats härtill får jag nu tillkännagifva, att det är med innerlig glädje jag förnimmer den förändring, som sedan dess inträdt i detta hänseende, och att jag med största intresse åhört alla dessa nu hållna föredrag, hvilka bära vittne om den fosterlandskänsla, som inom alla fraktioner af denna rådpåläggande församling nu synes vara rådande. Om denna varma känsla för ett älskadt fosterland icke förra gången här fick luft, så torde detta till en del kunna tillräknas svårigheten för alla att förmå sätta sig in i frågan, men det synes nu huru denna svårighet till stor del blifvit öfvervunnen, då vi ånyo gå att fatta beslut i denna den viktigaste fråga, som kan komma under vår ompröfning. Under sådana förhållanden — jag erkänner det öppet — är det mig verkligen smärtsamt att nödgas uppträda mot det tillägg, den förste ärade talaren här framlagt till momentet *a*) i den nu föredragna punkten; jag gör det icke af rätthafveri eller af förkärlek för ofelbarheten af min egen mening, utan jag gör det derföre att vigten af frågan uppmanar mig att på alla sätt söka undanröjda de klippor, hvarpå densamma skulle kunna siranda. Jag förvånar mig icke deröfver, att den förste talaren framlagt detta vilkor, ty han är dertill i sin goda rätt, men jag anser detta tillägg helt och hållet obehöfligt, ty den underdåniga skrifvelsen skulle, redan med anledning af beslutet i tredje punkten, innehålla, klart uttalad, den begäran, att Kongl. Maj:t ville låta utreda och vid uppgörande af förslag till arméens organisation taga i öfvervägande om och på hvad vilkor det nu på rote- och rusthållare hvilande besvär må kunna lindras eller ock aflösas. Det är obehöfligt äfven derföre, att hvad vi här besluta såsom ett uttalande af Riksdagen icke kan till definitivt afgörande förekomma, förrän Kongl. Maj:ts förslag inkommit och vid en kommande riksdag blifvit pröfvadt, såsom vi alla hoppas och förmoda, till landets stora bättnad. Af dessa anledningar kan jag icke finna något behof af det tillägg Herr Sven Nilsson föreslagit. Samme ärade talare har fäst på uppmärksamheten på en viktig omständighet, hvilken jag anhåller ånyo få upptaga, och det är, att endast sådana frågor, som öfverensstämmande af båda Kamrarnes gillas, utgöra Riksdagens beslut

och således utgöra föremål för Riksdagens underdåniga skrivelser till Kongl. Maj:t. Första Kammaren har redan bifallit Utskottets förslag; om nu Andra Kammaren härvid fäster ett vilkor, som icke af Första Kammaren godkännes, så föranleder punkten icke till något Riksdagens beslut, och kan således icke heller komma att för Kongl. Maj:t framläggas; vi måste dock betänka, att härpå beror i väsendtlig mån vårt fosterlands ära och frihet. Äfven af detta skäl bör således icke heller det framlagda vilkoret godkännas. Jag har nyss hemburit alla dem, som förut i ett eller annat hänseende satte sig emot denna viktiga fråga men nu låtit sina betänkligheter fara, min tacksamhet för den varma fosterlandskänsla de sålunda visat; men låtom oss, mine Herrar, visa den fullt ut, låtom oss antaga Utskottets förslag utan alla vilkor, som tids nog vid frågans slutliga afgörande vid nästa riksdag kunna framläggas; låtom oss nu i denna dag fatta ett enhälligt fosterländskt beslut, som skall i alla länder göra det vackraste och mest varaktiga intryck, såsom utvisande nationens fasta beslut att i det yttersta värna sin frihet och sjelfständighet! Mätte beslutet blifva enhälligt och mätte denna viktiga punkt icke komma att fattas i den underdåniga skrifvelse, som kommer att till Kongl. Maj:t i ämnet aflåtas! Påminnen eder, mine Herrar! hvad ett litet folk förmår att uträtta, då enighet och mod lifva dess söner; erinren eder, huruledes för ett tjugotal af år sedan det lilla Schweiz reste sig såsom en man, för att i Neuchatelerfrågan försvara sin rätt mot det öfvermäktiga Preussen, och huruledes denna beslutsamhet förorsakade, att alla tilltänkta anfall uteblefvo! Om vi nu visa, att hvarje Svensk man i farans stund är redo att ila till sitt fosterlands försvar och att Sveriges folk ämnar dyrt försvara sin fädernejord, så skall ett sådant manligt beslut mäktigt inverka på främmande länder, och sannolikt icke minst på dem, af hvilka vi hafva mest att befara. Detta beslut skall ock anvisa oss en utväg att kunna bevara en fred, som annars kanske kan framåt hösten vara allt annat än säker. Jag kan icke veta, hvilket beslut Första Kammaren fattar i denna fråga, och jag hoppas att Första Kammaren vill, så vidt möjligt är, biträda Utskottets förslag i afseende på den i tredje punkten föreslagna underdåniga skrifvelsen; men min innerliga öfvertygelse är, att Första Kammaren icke godkänner den nu föredragna punkten under annan form än Utskottets förslag innehåller, och jag ber derföre att ännu en gång få fästa uppmärksamheten på faran deraf, att Kamrarne skilja sig åt i sina beslut, och att Andra Kammaren uttalar en mening, som endast utvisar misstroende till den vackra fosterlandskänsla, som nu vaknat. Jag hemställer derföre till dem, som gillat tillägget, att de mätte derifrån afstå. Jag tror att det vore klokt af dem, ty ingen misskänner deras anspråk, och en hvar finner affösningen billig. Jag är ock öfvertygad, att, om man med förtroende går Regeringen till mötes, man då har bättre utsigt att få igenom sina åsigtier i detta fall, än om man uppställer vilkor, som i ett eller annat afseende kunna lägga hinder i vägen för den viktiga frågans afgörande.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra, tager jag mig friheten anhålla, det punkten mätte i oförändradt skick af Kammaren bifallas.

Herr Friherre Gripenstedt: Vi äro utan allt tvifvel ense om, att vårt land under alla omständigheter måste försvaras, och att dess sjelfständighet måste betryggas. Tvifvelsutän äro vi äfven ense derom, att de uppoffringar, som erfordras för detta viktiga ändamål, måste beredvilligt lemnas af en hvar. Jag tror också, att ingen lärer vilja bestrida nödvändigheten af att såsom vilkor för vår framtida trygghet hvar och en måste åtaga sig skyldigheten att deltaga i landets försvar eller, med andra ord, godkänna grundsatsen af en allmän värnepligt. Här har understundom framhållits, att ett sådant åtagande, en sådan allmän värnepligt, skulle komma att trycka hårdare på vissa samhällsklasser än på andra, och i främsta rummet hårdast på den, som redan är betungad af det s. k. indelningsverket. Det kan visserligen icke bestridas, att, då denna samhällsklass är den talrikaste största delen af de värnepligtige äfven kommer att tillhöra densamma, men lika litet lär det kunna förnekas, att hvar och en i sin stad kan finna denna skyldighet för sig personligen lika betungande. Och då på samma gång, som den allmänna värnepligten införas, äfven rättigheten att genom friköp eller lega lösa sig ifrån denna skyldighet skulle bortfalla, måste denna förbindelse snarare komma att anses blifva tyngre för de samhällsklasser, hvilkas mera lyckliga ekonomiska ställning sätter dem i tillfälle att lättare begagna denna lösningsrätt, än de som dertill icke ega lika stor förmåga; och att således de samhällsklasser, som äro mera bemedlade, verkligen — i fall någon jämförelse nödvändigt skall ske — underkastas större uppoffringar än den jordbrukande klassen i allmänhet. — Men, mine Herrar, min öfvertygelse är, att ingen person, till hvilken samhällsklass han än må höra, bör finna detta offer för vår sjelfständighet alltför tungt eller räkna sig dess uppfyllande till någon förtjenst. Jag dömer i detta fall andra efter mig sjelf. Äfven jag har söner, som jag hoppas icke komma att tillhöra krigareyrket, men långt ifrån att det skall vara mig smärtsamt att finna dem i ledet bland fosterlandets försvarare, skulle det tvärtom vara mig kärt att veta, att, om så fordras, äfven de bidroge att skydda det dyrbaraste vi alla ega, nemligen vår frihet och sjelfständighet. Jag skall därför också utan tvekan eller bekymmer se dem underkastade denna skyldighet, och det är dessutom nyttigt för hvar och en att veta, att om man åtnjuter en medborgares rättigheter, så har man äfven deremot svarande förpligtelser. Jag tror icke heller, att detta förslag, som Utskottet nu änyo afgifvit, är oantagligt, därför — såsom några talare förmenat — att, då *alla* blefve värnepligtige, icke vidare någon skulle finnas, som kunde insättas såsom soldat i stamtruppen, för att uppfylla roteringskyldigheten. Det måste vara klart, att den, som går in i ledet såsom soldat, dermed också i främsta rummet uppfyllt sin värnepligt, och att således ett sådant sätt att uppfylla värnepligten icke strider emot den nya grundsatsen, utan deraf utgör endast en ytterligare utveckling.

Men man har yrkat, att de, som nu redan äro underkastade roteringskyldigheten, måtte för det ökade åtagande, som innefattas i den nu föreslagna allmänna värnepligten, åtnjuta någon lindring i den närvarande roteringsbördan. För min del vill jag icke motsätta mig, att denna samhällsklass erhåller åtminstone en *moralisk* garanti, att den ojemnhet, som obestridligen eger rum i flera delar af indelningsverket, på något lämpligt

sätt må rättas. Jag uppfattar Herr Sven Nilssons förslag ur denna synpunkt, att, på samma gång man är villig att utan köpslagande åtaga sig värnepligten, man dock önskar erhålla åtminstone moralisk visshet, att den billiga jemkning, som uti indelningsverket bör beredas, icke skall för all framtid undanskjutas; och då jag, för min del, biträder den åsigten, att något måste göras till lindring och rättelse vid indelningsverkets tillämpning, så vill jag icke motsätta mig, att ett dylikt s. k. vilkor, som Herr Sven Nilssons förslag innefattar, må tilläggas. Den siste talaren har visserligen ansett, att vilkoret vore obehöfligt, och jag tror äfven att så är. Men jag tror icke, att, då det en gång gäller att fatta ett afgörande beslut i saken, man skall vara så nogräknad, att, äfven om icke den jemkning och den fördel, som man hoppats vinna för indelningshatvarne, skulle fullt motsvara hvad man önskar, man likväl ej skall undandraga sig den fosterländska skyldighet, hvarom nu är fråga. Må således vara, att vilkoret, strängt taget, icke är *behöfligt*; men just därför anser jag också att det är *oskadligt*. Just därför, mine Herrar, att vi ärligen önska att göra de rättelser och jemningar i indelningsverkets tunga, som äro skäliga; just därför att denna *vår vilja är uppriktig*, tror jag att vilkoret är oskadligt, på samma gång som det väl icke heller kan anses vara obilligt, att denna moraliska garanti lemnas åt jordbrukarne.

Herr Rylander: Med fara att blifva utskriken såsom icke-fosterlandsvän nödgas jag yrka afslag å denna punkt. Jag kan dock försäkra, att jag älskar mitt fosterland lika varmt som någon annan. Äfven jag vill, lika med andra, förbinda mig att deltaga i landets försvar och jag erkänner allmän värnepligt som det rätta. Men jag får tillika förklara, att, innan rustningsskyldigheten samtidigt skiljes från jorden eller åtminstone erhåller lindring, jag icke kan ingå på den utsträckning af värnepligten, som Utskottet föreslagit. Jag är nemligen förvissad, att, om icke detta blifver ett vilkor, skall frågan om lindring i eller borttagande af rustningsskyldigheten, åtminstone af Första Kammarne, riksdag efter annan undanskjutas, och jag hemställer till er, mine Herrar, hvem som då bör bära skulden, i fall fäderneslandet i behöfvets stund saknar nödigt försvar.

Herr Sven Nilssons förslag skulle jag gerna biträda, om han tillagt dessa ord: *och rust- samt roteringskyldigheten erhållit befrielse eller lindring*, ty i annat fall skulle vi förklarar oss antaga allmänna värnepligten, om ock frågan om befrielse eller lindring blifvit afgjord genom afslag och ingen lätnad i roteringsbördan bifallen. Kan icke detta tillägg godkännas, yrkar jag fördenskull afslag äfven å Herr Sven Nilssons förslag.

Herr Johannes Andersson: Här har klagats öfver tunga skattebördor samt svår penningebrist, och ytterligare kommer man nu och vill ytterligare pålägga folket skyldighet att deltaga i landets försvar ifrån 20 till 50 år, utan att dervid ens tala om någon eftergift eller lindring i roteringsbesvären. Visserligen går det för sig att "tala" om en sådan allmän värnepligt, men huru skall man åstadkomma gevärd och utredningspersedlar af ett förut hårdt beskattadt folk med uttömda statskassor.

Af många skäl kan jag icke bifalla ifrågavarande punkt, och jag tror att vi skulle blifva föga välkomne till våra hem, om enhvar blifvit ålagd

att ställa sig i soldatens leder, ingå i fältlivet och lemna sitt jordbruk åt gamla och orkeslösa personers vanskötsel. Men vill man dervid rästa det bestämda vikoret, att rust- och roteringsbesväret afhjelpes, så skall jag icke motsätta mig förslaget.

I öfrigt vidhåller jag min förut uttalade åsigt i denna fråga.

Herr Hessle: Jag anhåller att få instämman med dem, som yrkat oetingadt godkännande af denna punkt. Ingen kan bättre än jag känna, huru tung bördan är af rustnings- och roteringskyldigheten, men jag anser likväl, att det skulle innebära ett misstroende till Kamrarnes inflytande på lagstiftningen, om man skulle intaga en förändring derutinnan såsom ett vilkor i ett ämne af sådan vikt som detta, der Svenska Nationen bör stå som en man för att värna landet mot utländsk invasion. Vi stå här, mine Herrar, till svars icke blott för samtid och efterverld, utan för våra egna samveten. Jag anser därför, att oss icke är tillåtet att be-tinga några vilkor för den skyldighet, som här blifvit föreslagen, och jag godkänner, för min del, Utskottets förslag utan något tillägg.

Herr Ahlgren: Den första riksdagen efter det nya statsskicket införande närmar sig sitt slut. Må vi, innan den åtskiljes, innan vi återvända till våra hem, med enighet afgöra nu afhandlade viktiga fråga på ett sätt, som må öfvertyga andra nationer och de despotiska herrskare, för hvilka vår frihet är en nagel i ögat, att vi, om och när vår sjelfständighet hotas, ämna strida till det yttersta, samt att vi för sådant ändamål, genom allmänna värnepligtens införande, i hvarje vapenför man ega en fosterlandets försvarare.

Enligt min öfvertygelse bjuder nödvändighet och omtanke för vårt sjelfbestånd obetingadt antagande af ett allmänt nationalförsvar, grundadt på allmän värnepligt, såvida ej, om och när strid med mächtig fiende stundar, detta Svenska Folk, hvilket tillföre äfven under motgångens dagar lefvat som en hjälte, skall kufvas och dö som en slaf.

För bifall till Utskottets förslag i denna punkt hafva förut några talare sig yttrat och anfört skäl, hvilka jag för min del anser behjertansvärda; hvadan ock jag yrkar bifall till punkten utan något tillägg eller förändring.

Herr A. A. Anderson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag för-
enar mig med Grefve Posse och Herr C. A. Larsson.

Herr Medin: Jag kan försäkra ledamöterna i Andra Kamnaren, att jag är lika varm vän till fosterlandets försvar som någon annan. Men om jag likväl är litet betänksam att antaga Utskottets förslag utan någon begränsning, bör detta icke väcka någon förundran, då jag representerar en ort, som är af roteringskyldigheten hårdt betungad. Jag kan dervid icke annat än sluta mig till dem hvilka förenat sig om det förslag, som Herr Sven Nilsson framlagt och hvilket jag här håller i min hand, dock med det amendement, som Herr C. A. Larsson afgifvit.

Herr *Rosenberg* afstod från ordet, med förklarande att han instämde med Herr Sven Nilsson.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde propositioner dels på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick och dels på bifall dertill, med den förändring deri som Herr Sven Nilsson under öfverläggningen föreslagit. Båda dessa propositioner besvarades med ja och nej, och då derjemte begärdes votering, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller, i oförändradt skick, hvad Särskilda Utskottet för frågor rörande försvarsverkets ordnande i dess Utlåtande N:o 4 hemställt i afseende på nionde punkten af samma Utskotts Utlåtande N:o 2,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med godkännande af momenten *b* och *c* Utskottets förevarande förslag, beslutat, att mom. *a* skall erhålla följande förändrade lydelse:

“att, sedan frågan om den i tredje punkten omförmälda lindring eller aflösning af rote- och rusthållares besvär blifvit afgjord, är hvarje Svensk man värnepliktig från och med året näst efter det han fyllt tjuugu år till och med det år, då han uppnår fentio års ålder, och i sådan egen-skap skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar, samt att, utan rätt till triköp eller lega, underkasta sig den därför erforderliga öfning.“

Omröstningen, i vanlig ordning anställd, utföll med 46 ja emot 119 nej; i följd hvaraf Kammaren beslutat i enlighet med Herr Sven Nilssons i kontrapositionen intagna förslag.

Utskottets hemställanden rörande *punkterna 10, 11 och 17* biföllos.

Punkten 19.

Härvid yttrade

Herr C. A. Larsson: Jag tror, att samma vilkor, som blifvit tillagdt i en föregående punkt, har sin tillämpning äfven på denna. Det förutsätter, att besparingar böra ega rum i och för indelta arméen, innan landet belastas med så betydliga utgifter, som komma att erfordras till de utsträckta exercisöfningar, som Utskottet påyrkat såväl i sitt förra Betänkande som i detta. Jag vill därför antaga denna punkt endast under samma förutsättning som vid nionde punkten, så att följaktligen den nittonde punkten kommer att lyda sålunda: “att, *då den i nionde punkten antagna allmänna värneplikten träder i verkställighet, beväringen skall första året öfvas i 10, det andra i 30 och det tredje i 20 dagar etc.*

Herr Rosenberg: Jag tycker, att denna punkt går allt för mycket in i smådetaljer. Jag kan icke inse, hvarföre i ett principbetänkande skall intagas sådant, som först ifrågakommer, då sjelfva saken skall regleras, och jag tror därför, att man kan rent af afslå denna punkt. För min del yrkar jag afslag.

Herr von Troil: Jag tager mig friheten fästa uppmärksamheten uppå, att denna punkt endast utgör en utveckling, ett förfullständigande af en efterföljande punkt, som Kammaren redan antagit, eller den tolkte; att det är af yttersta vigt, att Kammaren tydligt och klart beslutar sig för en beväringsexercis, som är utsträckt till 60 dygn, fördelade på 3 år; samt att denna beväringsexercis omöjligen kan göras mera begränsad, än här blifvit föreslaget. Jag tillstyrker derföre bifall till Betänkandet i denna del.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag tror, att många af oss, som voterade för bifall till det af Herr Sven Nilsson formulerade tillägget till nionde punkten, gjorde det under förutsättning, att den arméorganisation, som blifvit framlagd i Betänkandet, skulle af Kammaren antagas, om Herr Sven Nilssons förslag gick igenom. I öfrigt föreställer jag mig, att man icke behöver göra det tillägg, som Herr C. A. Larsson yrkat, emedan jag anser, att uttalandet af enahanda förutsättning vid nionde punkten gäller äfven för de efterföljande. Skulle man emellertid ovilkorligen vilja hafva detta tillägg, skall jag icke sätta mig deremot, om blott punkten blir antagen. Deremot hemställer jag till Herr Rosenberg, om han icke skulle vilja afstå från sitt yrkande om afslag, på det att vi må visa oss med ett öfvervägande flertal instämma i detta vackra förslag till arméorganisation, som blifvit af Utskottet afgifvet och till största delen godkändt af Kammaren. Jag tror, att det vackraste minne, som Kammararen kunde efterlemna af sina förhandlingar vid denna riksdag, vore, om Kammaren bifölle denna punkt, ty den är en af slutstenarne i förslaget. Faller den bort, är förslaget derigenom rubbadt i sitt sammanhang. Dessutom synes det mig, som skulle förslaget utan fara kunna af hvar och en godkännas, äfven om man hyser betänkligheter eller vill göra modifikationer, ty det är i allt fall icke något definitivt förslag. Jag skulle derföre högeligen önska, att man icke ville göra någon svårighet i denna punkt, utan må vi förena oss, under den mer eller mindre bestämdt uttalade förutsättning som förekommer i en föregående punkt, om att antaga den nu föreliggande, hvilket jag tillstyrker.

Herr Hierta: Jag tror, för min del, att Kammaren gifvit bevis på en ganska vacker sinnesstämning genom antagande af den punkt, som nyligen varit ganska mycket omtvistad, hvilken betänklighet man än må hysa mot ett tillägg, som skiljer beslutet från Första Kammarrens. Men jag tager mig friheten hemställa, om det kan vara alldeles nödvändigt, att Kammaren nu beslutar öfver nittonde punkten. Jag föreställer mig, att, då hos Regeringen begäres ett mera utarbetadt förslag, kommer Regeringen, efter öfvervägande af frågan, huru lång öfningstid må erfordras, i alla händelser att göra Proposition till Riksdagen. Men egentliga anledningen, hvarföre jag tillåtit mig väcka fråga, om det må vara nödvändigt att nu fatta beslut i detta hänseende, är, att det är väl bekänt, att en af de största betänkligheter, som mot förslaget mött från en mängd representanters sida, varit den tunga, som de ansett ligga i den långa öfningstiden. Detta var äfven förhållandet, då Regeringen vid 1862 års riksdag gjorde framställning om den dubbla beväringsexercisen eller att två klasser af beväringen skulle öfvas hvarje år i stället för en, och som

då mötte allmänt ogillande hos hedervärda Bonde-Ståndet. Kändt är också, hvilken stor meningsskiljaktighet som egt rum i atseende å frågan om, huru mycket öfning erfordrades under fredstid för att sätta de försvarsskyldige i stånd att värna landets sjelfständighet. Jag tror, för min del, icke, att denna fråga är så alldeles afgjord, oaktadt man mycket väl kan antaga, att öfningstiden behöfver utsträckas längre än den är för närvarande. Men att antaga ett bestämdt antal dagar kan jag icke finna vara af nöden för att åstadkomma ett försvar, då i allt fall, sedan Regeringen kommit med en framtida Proposition i ämnet, dess verkställande beror af en blifvande Riksdags åtgärd. Och då sjelfva frågan om allmänna värneplikten eller nationalbeväpningens antagande i allt fall, enligt min åsigt, kommer att allt mer göra sig gällande hos nationen, kan jag icke se någon fara, om man icke nu fattar ett definitivt beslut. Hufvudsaken är ju redan afgjord, då man beslutat, för det första att hvarje Svensk man skall vara värnepliktig från fyllda 20 till 50 års ålder, och för det andra att beväringsskyldigheten skall ega rum under de första sex åren, och deltagande i landstormen under den återstående tiden. Häruti ligger grunden för hela organisationen. Jag tager mig friheten -- ehuru jag icke enskildt talat med någon ledamot af Kammaren och således icke vet, hvad värde min åsigt eger -- friheten hemställa, att proposition må framställas derå, att Kammaren icke fattar särskildt beslut öfver den nu föredragna nittonde punkten. Jag finner, att detta strider mot Herr vice Talmannens med mycken värme uttalade mening, och jag skall icke vara envis, om jag får höra någon vederlägga de skäl, jag anført, men jag tror emellertid, att det icke kan skada, att denna fråga något öfverväges.

Herr Svensén: Redan förra gången, då denna punkt förevar till pröfning, fästade jag uppmärksamheten derpå, att genom Utskottets förslag i denna del de frivilliga skarpskyttekorpserna i min tanke blifvit på ett synnerligen stjufnoderligt sätt behandlade. Jag är fortfarande af samma åsigt. Jag har trott och jag tror, att det frivilliga nationalförsvaret vore ett bland de bästa försvar, som vi för framtiden kunde hafva att påräkna. Nu påstår man här, att det tvärtom är det *tvungna* försvaret, som framför allt måste utvidgas. Men då man känner nationallynnnet, vet man ock, att en *nöd tvungen* förpligtelse icke så lätt fullgöres, som den medborgaren frivilligt iklädt sig. Så förhåller det sig äfven med skarpskytterörelsen. Den, som går in som medlem af en skarpskytteförening och af fri vilja deltagar i dess vapenöfningar, är ock beredd att med glädje mod träda i ledet för att värna fosterjorden. Jag tror därför, att man gör orätt åt dessa föreningar, om man icke framhåller dem något mera, än här skett. Vid en föregående behandling af denna fråga föreslog jag, att skarpskytt, som blifvit approberad, borde befrias både från första och andra årets beväringsexercis. Jag kan nemligen icke inse nödvändigheten för en skicklig skarpskytt att använda 40 dagars tid till vissa praktiska öfningar, som äro användbara blott under kriget. Jag anser, att skarpskyttarne företrädesvis böra utbildas i skjutfärdighet och måhända äfven i bajonettfäktning, men att öfriga öfningar lika väl kunna inhemtas i hemmet under ledning af skicklige instruktörer. För den händelse Kammaren skulle godkänna ifrågavarande punkt, önskar jag således

i mom. d) den förändring, att efter ordet: "första" insätts orden: "och andra", så att början af momentet erhåller denna lydelse: "att approberad frivillig skarpskytt befrias från första och andra årets öfning" etc. Jag tror mig icke behöfva särskildt fästa uppmärksamheten vid denna redaktionsförändring, för att man skall finna, att den bör föranleda dertill, att flertalet ynglingar skulle komma att inträda i skarpskytteledet. Deraf skulle åter närmast följden blifva den, att icke obetydliga kostnader för beväringens öfvande i vapen kunde besparas. Jag anhåller om proposition å detta förslag.

Herr Hedlund: Det är verkligen icke någon likgiltig sak, att dessa detaljbestämmelser af Kammaren antagas. Vi må erinra oss, att här gäller en dag 25,000 dagsverken. Det är således ingen småsak, som är i fråga. En af de punkter, som i framtiden torde blifva föremål för debatter eller kontroverser emellan Representationen och Regeringen, är just frågan om öfningsdagarne. Om vi vilja, att Regeringen skall framlägga ett bestämdt organisationsförslag, måste vi derföre uttala oss om öfningsdagarne såsom ett, hvilket vi vilja åtaga oss, men äfven såsom ett, hvarutöfver vi icke vilja gå. Jag tror, att Utskottet väl afpassat öfningstiden. Det första året är öfningen bestämd till 10 dagar, och derunder skulle, enligt Utskottets förslag, approberad skarpskytt vara befriad från beväringmötet. Vid andra året, då den organiserade arméen -- beväringen och stammen -- mötes, blir det svårare att derifrån permittera skarpskyttarne, emedan dessa alltid tillhöra den organiserade arméen. Annars väcktes fråga inom Utskottet, att dispensera dem under de första 15 dagarne, hvaremot de skulle under de andra 15 dagarne inträda i samöfningarne. Det är nästan omöjligt att befria dem från dessa. Men på samma gång vill jag uttala den åsigt, att, om en sådan organisation kommer till stånd, öfningstiden blir fullt tillräcklig icke blott för en beväring som är stödd af stam, utan ock för en beväring oberoende af sådan. Detta är icke minsta anledningen hvarföre jag önskar, att förslaget i denna del må godkännas, och jag ber att få nämna -- händelsevis har jag för mig boken -- att i den plan, som nyligen blifvit uppgjord till ombildning af det Schweitziska nationalförsvaret och der man velat förbygga felen af den förra organisationen, man tänkt sig öfningarne för arméen till 60 dagar -- alldeles som här -- ehuru dervid likväl bör bemärkas, att nationalförsvaret icke är tyngdt af någon stående armé. Jag tror att Kammaren kan lugnt antaga momentet med det tillägg som blifvit föreslaget, eller att efter ordet: "att" insättes denna mening: "under samma förutsättning, som i fråga om punkten 9".

Herr Per Nilsson från Malmöhus län: Det har förefallit en talare besynerligt, att Utskottet här ingått så mycket i detalj. För min del anser jag dock, att detta är själfva hufvudpunkten i förslaget, kronan på verket. Ligger det någon mening i de vackra fraserna och önskar man ett verkligt nationalförvar, är det väl också nödvändigt, att detta nationalförvar blir riktigt ordnadt. Huru kan man tänka på att uppgöra plan till ett nationalförvar på papperet utan att intaga några bestämmelser om de värnepligtiges öfvande i vapen. Detta vore ju detsamma, som att

skicka de stackars ynglingarne såsom en fårscock emot fiendens bättre öfvade trupper. Derföre måste Riksdagen, då den vill verkligt *national-försvar*, också vilja verklig *öfning*, och jag biträder fördenskuil förslaget, sådant det är, utan förändring.

Herr Rosenberg: Jag har ingalunda blifvit öfvertygad af den siste talaren om origtigheten af min uppfattning, men då jag icke brukar vara envis, vill jag icke längre hålla på min särskilda mening i detta fall, utan får jag tillkännagifva att jag derifrån afstår.

Herr Ridderstad: Jag ber att få uttrycka min tillfredsställelse öfver Herr Per Nilssons yttrande. Det är icke nog att ega tusental i ledet, icke nog med att hafva ordnade divisioner, ordnade bataljoner; soldaten måste också känna, huru han skall röra sig och framför allt veta att använda sina vapen. Lika med den värde talaren tror äfven jag, att den egentliga slutstenen i förslaget är detta stadgande och att det bör vara klart och bestämdt. Jag anser ock, att Regeringen behöfver erhålla otvetydig visshet om Representationens tankar i detta hänseende, ty just de många meningar, som uttalat sig emot en mera utsträckt öfningstid, skulle eljest lätt kunna göra Regeringen tveksam att taga ut steget. Jag ber att härvid få nämna, att i utlandet sex månaders ständig exercis anses nödvändig för att kunna insätta infanterisoldaten i ledet och tio månader för kavalleriet. Nu har här blifvit förslaget icke mera än 10 dagars öfning första året — och beväringen har dertill medgifvits att vid exercisen begagna egna kläder, då den likväl tilldelas underhåll eller konstant aflöning af Staten; det *andra* året 30 dagar, hvarunder den egentliga rekrytbildningen bör försiggå och 20 dagar det *tredje*, hvarefter beväringen anses mogen till samöfning med stammen. Detta gör inalles 60 dagar, fördelade på 3 år, och hvar och en, som har något begrepp om soldatyrket, måste medgifva, att detta icke är för mycket. För hvilken sker för öfrigt uppoffringen? Visserligen för landet, men dock i andra rummet för beväringen sjelft, att den verkligen må kunna med trygghet och tillit till sina gevär kasta sig in i en mördande batalj. Om soldaten icke går dit med fullt förtroende, att han kan uppfylla sin pligt, huru lätt skall han icke då slås ned! Hvem har väl glömt landtvärnets olyckliga öde 1808. Mätte vi för framtiden förebygga de olyckor, som en bristande öfning för med sig och må vi derföre alla endrägtigt antaga detta förslag.

Man har talat om skarpskytterörelsen. Regeringen eller rättare Utskottet har icke underlåtit att fästa afseende derå. Också är det med stöd deraf samt under förutsättning, att de frivilliga vapenöfningarne fortfarande skulle bibehållas, som Utskottet trott, att beväringen skall kunna öfvas på den jämförelsevis korta tiden af 60 dagar. Jag yrkar bifall.

Herr John Ericson: Äfven jag har, i likhet med åtskillige talare, varit af den åsigt, att Utskottet i flera fall gått alltför detaljeradt till väga. Men hvad föreliggande punkt vidkommer, är det gifvet, att Utskottet måste handla med öppenhet och för Riksdagen tydligt och klart gifva till känna, huru Utskottet tänkt sig, att öfningarne borde ställas, på

det att icke någon må göra sig den föreställningen, att den nuvarande öfningstiden vore tillräcklig, likasom å andra sidan att inga öfverdrifna farhågor må göra sig gällande för en ännu längre utsträckt öfning, då man hade all anledning antaga, att förslaget motståndare skulle söka misskreditera Utskottets förslag genom att framställa som skrämskott mångåriga och långvariga öfningar såsom en gifven följd af den nya organisationen. Och att den öfningstid, som Utskottet föreslagit för beväringen, efter den nya organisation som arméen kommer att erhålla, blir nödvändig, torde icke kunna bestridas. Om beväringens öfning under 30 dygn förut kunnat vara något så när tillräcklig, inträder hädanefter ett annat förhållande, då arméen, enligt Kammarens beslut, kommer att högst betydligt utvidgas och dess luftvudbestämsdel nu blir beväringen och icke, såsom hittills, stammen. — Denna blir en försvinnande del i den större arméen, och jag tror, att, om vår beväring så öfvas som Utskottet föreslagit, ifrån och vännerna af en armé, ställd på folkbeväpning, skola snart kunna bevisa stammens obehöflighet, men hvilket utan en utsträckt öfning för beväringen icke blir möjligt.

Det vilkor, som Herr C. A. Larsson velat hafva fästadt äfven vid denna punkt, anser jag vara obehöfligt, ehuru jag medgifver, att detsamma, likasom vid nionde punkten, kan vara oskadligt; men då man redan tvenne gånger i föregående punkter uttalat, huru man vill att arméen skall organiseras, synes det mig vara onödigt att ånyo upprepa det.

Äfven i dag har här klandrats mom. d) af denna punkt, der Utskottet tillstyrkt befrielse för approberad frivillig skarpskytt endast från första årets öfning. Med anledning häraf får jag förklara, att jag, för min del, varit alldeles emot någon befrielse. Jag hyser all aktning för och jag vill lemna det största erkännande åt den fosterlandskänsla, som varit upphofvet till den frivilliga skarpskytterörelsen i vårt land. Långt ifrån att vilja förqväfva den, önskar jag af allt mitt hjerta, att den må bestå och utveckla sig allt mera. Men med en förändrad organisation och en större armé inträder ett annat förhållande. Då behöves ett ökad antal befäl, och Kammaren har vid ett föregående tillfälle godkänt Utskottets förslag att, bland andra åtgärder, använda såsom resurser för befäl de mera intelligenta medlemmarne af beväringen. Men det är påtagligt, att, då en person skall utbildas till befäl, hans öfning från första stund måste ledas på annat sätt och gifvas en annan rigtning, än den behöfver, som endast skall danas att blifva en god soldat. Militärbefålet, som skall gifva honom denna utbildning, måste hafva honom om hand så tidigt som möjligt. Om man under två års tid, såsom en talare här föreslagit, skulle undandraga en sådan värnepliktig militärbefålets ledning och öfverlemna honom åt de öfningar, som kunna meddelas vid skarpskyttefördelningarne, så faller af sig sjelft, att hans daning till befäl blir omöjlig. Jag ber er, mine Herrar, att icke endast fästa er vid förhållandena inom de större skarpskyttekårerna — såsom de i Stockholm och Göteborg — emedan vid dem tillfälle i viss grad kan gifvas till öfningar, lämpliga för bildande af befäl. Men det är icke så på landet; och jag säger rent ut, att jag befarar, att på landet en så långt utsträckt befrielse från beväringsofningarne skulle bidraga till bildande af nya skarpskytteföreningar endast för att gifva personer tillfälle att, genom

begagnande af detta kryphål, komma undan två års exercis. Ett dylikt förfarande ligger dock icke i det allmännas intresse, ty de, som skulle begagna detta sätt att slippa ifrån vapenöfningarne med bevärigen, utgöra antagligen just de element, som behöfdes för att erhålla dugliga ämnen till befäl.

Af dessa skäl tillstyrker jag eder, mine Herrar, att antaga punkten oförändrad.

Herr von Troil: Då jag är af många talare förekommen i fråga om förklaring eller besvarande af de mot denna punkt rigtade anmärkning- ningar, vill jag blott fästa uppmärksamhet derå, att förevarande punkt är, så att säga, hufvudknuten i hela förslaget, och det är derföre af yttersta vigt, att Kammaren bifaller densamma, så framt man önskar, att Regeringen skall fästa något afseende vid den skrifvelse om försvarsver- kets ordnande Riksdagen kommer att aflåta, och särskildt vid det till nionde punkten gjorda tillägg angående förändring af indelningsverket. Om nittonde punkten ej bifalles, så saknar ju Regeringen det viktigaste stöd- det för att vidtaga förändringar i landtförsvarets organisation. Jag hem- ställer till Herr C. A. Larsson, huruvida det kan vara ett verkligt behof att antaga det af honore föreslagna tillägget, då syftmålet dermed är i nionde punkten uttaladt och tillräckligt antydt i tredje punkten af för- slaget. Jag tror, att det är nödvändigt att godkänna den nittonde punkten oförändrad och anhåller, att Herr Talmannen derå behagade framställa proposition.

Herr Carl Ifvarsson: I afseende på Herr Larssons förslag vill jag blott nämna, att jag anser hela förslaget om värnepligtens utsträck- kande vara ett sammanhängande helt, så att det ena är beroende af det andra. Protokollen i frågan vittna också tydligen, att, om det ena för- faller, det andra får göra samma resa, och detta öppna uttalande har just skett i ändamål att betänkligheter icke måtte uppstå.

Beträffande sjelvtva frågan om öfningstiderna, så vill jag nämna, att jag helst sett, att de varit kortare; men då jag hört sakkunnige personer uttala den mening, att öfningstiderna måste utsträckas, om ändamålet skall vinnas, så låter jag min önskan vika för andras bestämda åsigt.

Hvad angår sammandragning af bevärigen på mötesplatserna, vore det önskligt, om Kongl. Maj:t ville föreslå, att bevärigen icke mer än det *ena* året skulle vara på regementets mötesplats. Många marschdagar komma nemligen i motsatt fall att upptaga tiden, och detta är i min tanke icke till nytta för försvarsväsendet eller öfningarne, så vida icke det är nödvändigt att ofta hafva bevärigen i större truppmassor. Jag skulle derföre gerna se, att bevärigen öfvades första året i hemorten, andra året kompanivis och tredje året på regementets mötesplats. Jag vågar ej framställa detta såsom något bestämdt förslag, men uttalar det såsom min mening i den tro, att kostnaden härför icke skulle blifva på långt när så stor, som den måste blifva enligt Utskottets förslag. Jag godkänner så- ledes nittonde punkt n, med den förklaring att utsträckta värnepligten hör tillsammans med föregående punkter i förslaget, och att, om den ena för-

faller, också de öfriga böra förfalla eller åtminstone icke i något hänseende anses bindande.

Herr Ola Larsson: Jag anser, att några betänkligheter att antaga nu föredragna eller nittonde punkten icke måtte uppstå. Ett gammalt ordspråk säger, att enighet gifver styrka, och med bifall till denna punkt kan Svenska Folket säga, att det sammanfogat en kedja, i hvilken länkarne ej så lätt springa sönder. Man vet derigenom, att man har ett försvar. Vi böra vara enige och göra allt för att försvara oss. Man sätter icke då förgäfves tillit till det Svenska Folket, som i farans stund skall med glädje offra sina lif för att försvara sitt fosterland. Jag yrkar bifall till punkten i oförändradt skick.

Herr Meijerberg: Ingen fråga under Riksdagen har mera intresserat mig än den om vårt försvarsverks ordnande, ehuru jag derom icke förut yttrat mig. Mycket har jag af Utskottets framställda förslag gillat, men i alla delar har jag ej kunnat instämma i Utskottets åsichter. Jag har alltid tänkt att rösta för sådana förslag, som i det närmaste öfverensstämma med försvarsverkets organisation i Schweiz.

Med anledning af en talares yttrande om vårt skarpskytteväsende vill jag, som anser mig hafva en viss rättighet att derom uttala en mening, säga några ord. Talaren har redan velat framhålla den åsigt, att skarpskytt bör vinna befrielse från två års beväringsexercis.

Jag tror mig kunna uttrycka en åsigt, som delas af de flesta skarpskyttar, eller att dessa icke böra betraktas från annan synpunkt, än att de äro ett uttryck af en varm fosterlandskänsla; att skarpskyttarne icke haft annan afsigt än den att motarbeta en nationens försöfning, som varit följden af en långvarig fred och stor materiel utveckling, samt att bereda vägen till en allmän nationalbeväpning och bildande af en landstorm. Då nu en landstorm förekommer i Utskottets förslag och man för öfrigt vidtager erforderliga åtgärder till försvarsverkets organisation, som gör skarpskyttarne öfverflödiga, hemställer jag, om skäl verkligen förefinnes att tala om befrielse för skarpskytt att fullgöra beväringstjenst. Bifalles nittonde punkten, så behöfvas skarpskyttar icke vidare, ty vi blifva då skarpskyttar allesamman. Bäst är att lemna ett odeladt bifall till denna punkt.

Herr Friherre Gripenstedt: Att ingå i några vidlyftigare motiver för att visa behöfvet af den i nittonde punkten föreslagna utsträckning af beväringsexercisens förlängande, är icke min mening; men då jag yttrat mig öfver åtskilliga andra frågor rörande försvarsverkets ordnande, ber jag att äfven rörande den nu föredragna punkten få anföra några ord. Hvar och en vet, att ett lands försvar hufvudsakligen beror på arméens organisation, på dess materiel och på dess öfning. Denna punkt är alltså en bland de viktigaste i Utskottets förslag. Ingen talare, som här uppträdt, har också vågat taga på sitt ansvar att påstå, att beväringsofningarnes utsträckning vore obehöflig, och jag hemställer då, huruvida det vid sådant förhållande kan vara rätt att undanskjuta denna viktiga fråga. Jag kan ej annat än

på

på det lifligaste tillstyrka Kammaren att lemna ett obetingadt bifall till nittonde punkten. Det är visserligen sannt, såsom min gramme behagat yttra, att beväringsexercisens förlängande till 60 dygn är en ökad tunga, som icke kan vara angenäm för folket; men det har mer än en gång blifvit sagdt och det kan ej för ofta upprepas, att om man vill njuta fördelen af att tillhöra ett fritt, sjelfständigt och civiliseradt samhälle, så är det också nödvändigt att man underkastar sig de uppoffringar, som dermed äro förbundna, och hit hör i främsta rummet att betrygga sitt försvar.

Jag yrkar bifall till punkten.

Herr C. A. Larsson: Då jag på sätt och vis gifvit anledning till den förevarande diskussionen, vill jag fästa uppmärksamhet derå, att jag icke hört någon som bescritt, att frågan om beväringsexercisens förlängande hör tillsammans med andra frågor om försvarsverkets ordnande. Då nionde punkten förevar till behandling, formulerade jag ej mitt förslag så, att det kunde inverka på den nittonde punkten. Jag vill emellertid icke rifva sönder något beslut, hvadan jag föreslår, att ingressen i nittonde punkten må erhålla denna lydelse:

Med anledning af hvad ofvan blifvit anfördt, får Utskottet således tillstyrka, att, då den i nionde punkten antagna allmänna värneplikten träder i verkställighet,

a) beväringen första året öfvas 10 dagar, det andra 30 dagar och det tredje 20 dagar o. s. v.

Herr Hierta: Då diskussionen om denna punkt till en del framkallats af min vid diskussionens början gjorda hemställan, anser jag mig böra tillkännagifva, att jag ej har något emot antagandet af de särskilda momenten i denna punkt. Närmaste anledningen till min hemställan var, att vid den debatt, som uppstod då denna punkt förra gången var under behandling och återremitterades till Utskottet, skiljaktiga meningar yppades om bestämmelserna i de särskilda momenten under denna punkt. Jag befarade derföre, att äfven *nu* samma stridiga meningar skulle åter söka göra sig gällande, och af detta skäl tillät jag mig göra ifrågavarande hemställan, för att något beslut skulle kunna af Kammaren fattas angående hvarje moment särskildt. Under diskussionen har ingen sådan meningsskiljaktighet uppstått, utan alla som yttrat sig hafva bifallit punkten i dess helhet, hvilket i sanning är glädjande, hvarföre jag återtager mitt förut gjorda yrkaende; endast önskande att, då frågan härom återkommer en följande riksdag, samma enighet i åsichter måtte visa sig och det nu af Utskottet uppgjorda och af Kammaren antagna förslag ej sönderrifves.

Herr Sven Nilsson: Äfven jag hyste till en början den meningen, att man kunde åtnöjas med en kortare tid för beväringens öfningar än den i denna punkt nu föreslagna, men af de sakkunnige ledamöternes i Utskottet upplysningar har jag funnit mig öfvertygad, att den tid, Utskottet föreslagit, är den minsta som kan ifrågasättas. Jag har äfven kännedom om, att i våra grannländer Danmark och Norge öfningstiderna för

deras beväring äro tilltagna vida längre än den här ifrågasatta; hvarföre jag anser mig icke böra motsätta mig bifall till denna punkt. Hvad beträffar det af Herr C. A. Larsson föreslagna tillägg till punkten, tror jag det icke vara nödvändigt för det af honom dermed afsedda ändamålet, sedan vi i en föregående punkt beslutat, att värnepligten utsträcker från 20 till 50 år först efter det frågan om lindring i roterings- och rustningstungan blifvit afgjord, och den nya organisationen af landtförsvaret antagligen icke kan komma till stånd dessförinnan. Dock är ett sådant tillägg ej utan nytta, emedan det då framgår så mycket tydligare, att Kammarerna bifallit denna punkt under förutsättning af det förenämnda vilkorets uppfyllande. Utan ett sådant tillägg skulle jag i allt fall vilja godkänna denna punkt, hvilket jag trott mig böra gifva till känna.

Herr Åke Andersson: Jag vill endast tillkännagifva, att jag instämmer med Herr C. A. Larsson.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Sedan Herr Talmannen framställt proposition på bifall såväl till Utskottets som till Herrar C. A. Larssons och Svenséns under öfverläggningen afgifna förslag samt dessa propositioner besvarats med blandade ja och nej, begärdes votering; med anledning hvaraf, och sedan Kammarerna beslutat att till kontraposition, mot Utskottets förslag såsom ja-proposition, skulle antagas Herr C. A. Larssons yrkande, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Särskilda Utskottet för frågor rörande försvarsverkets ordnande i dess Utlåtande N:o 4 hemställt i afseende på nittonde punkten af samma Utskotts Utlåtande N:o 2,
röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammarerna, med godkännande af förenämnda nittonde punkt i öfrigt, beslutat, att dess ingress och första moment skola erhålla följande förändrade lydelse: "Med anledning af hvad ofvan blifvit anfördt, får Utskottet således tillstyrka:

att, då den i nionde punkten antagna allmänna värnepligten träder, i verkställighet,

a) beväringen första året öfvas 10 dagar, det andra 30 dagar och det tredje 20 dagar o. s. v.

Omröstningen utvisade, att 79 ledamöter röstat ja och 84 nej; och hade Kammarerna alltså fattat beslut i enlighet med nej-propositionen.

Slutligen blefvo de förslag dem Utskottet framställt rörande *punkterna 21 och 22* af Kammarerna bifallna.

§ 7.

Föredrogs ånyo Konsstitutions-Utskottets Utlåtande N:o 14, angående väckta motioner om ändring i 57 och 87 §§ Regeringsformen samt 42 § 1 mom. Riksdagsordningen, i fråga om båda Statsmagternas lagstiftningsrätt.

Ordet begärdes af följande ledamöter, som yttrade:

Herr Myrtin: Närmaste anledningen till den i detta ämne väckta motion är, såsom Riksdagen har sig bekant, att vid riksmötets början en mängd motioner öfverlemnades till Lag-Utskottet, som ansåg det icke tillkomma sig att dermed taga befattning. Kamrarne återremitterade likväl till Lag-Utskottet dessa motioner, deribland flera innefattande frågor som allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottet vid de förra riksdagarne haft till behandling. Då nu grundlagen säger, att till Lag-Utskottet höra frågor och förslag rörande allmän civil-, kriminal- och kyrkolag, och till detta Utskott blifvit hänvisade motioner af den beskaffenhet, att det fordua Ekonomi-Utskottet skulle, om det bibehållits, hafva behandlat desamma, hafva Kamrarne genom en dylik återremiss till Lag-Utskottet förklarat sig anse frågor af sistberörda beskaffenhet vara att hänföra till dem som angå allmän civil-, kriminal- och kyrkolag. Grundlagen innehåller likväl uttryckliga föreskrifter om hvad Lag-Utskottet har att göra, och att utöfver gränserna för dess verksamhets område hänskjuta motioner och förslag, som, efter hvad allmänt erkännes, rätteligen icke kunna räknas till allmän civil-, kriminal- och kyrkolag, skulle kunna gifva anledning till förmodan, att Riksdagen såmedelst ville inskränka Konungens magt att enligt 89 § Regeringsformen stifta lag i hushållningsmål.

Det är icke min afsigt att ingå i någon granskning af Utskottets motivering för min motions afstyrkande, men jag är Utskottet tacksam för dess historiska utredning af ämnet, särdeles under tiden före 1809. Utskottet yttrar sid. 11 följande: "Sedermåra, då Lag-Utskottet föreslog, att en lagkommitté af sakkunnige män måtte af Kongl. Maj:t förordnas till lagens öfverseende, tillstyrktes, att åt denna skulle öfverlemnas att utreda och noga bestämma de grunder, hvarefter lagar och författningar kunde, enligt Regeringsformens §§ 87 och 89 bringas under 2 särskilda klasser. Lagkommittéen har ock, vid affattaude af det förslag till Byggningsabalk, som till allmänhetens granskning öfverlemnades år 1815, sökt i motiverna uppdraga skilnaden emellan den civila lagstiftning, hvilken Byggningsabalken hade att upptaga, och den dermed sammanhang egande men utanför densamma stående ekonomiska.

Den förra skulle ej företaga sig att ordna hushållningen annorlunda, än så vidt det vore nödigt för att vårda den enskildes rätt, och för öfrigt upplystes medelst åtskilliga exempel hvad som borde i Byggningsabalken införas och hvad som borde i ekonomiska författningar upptagas. Någon bestämd utredning af denna fråga kom dock ej till stånd, utan var åt Konungs och Ständers grannliga iakttagande af hvarderas ömsesidiga rättigheter öfverlåtet att utveckla frågan".

Detta är dock ej förhållandet, ty Lagkommittéen utgallrade allt hvad i allmänna lagen förekom, som hörde till den ekonomiska lagstiftningen.

Vidare säger Utskottet: "Med undantag af ett eller annat fall har ock uti ifrågavarande hänseende sådan samstämmighet emellan Konung och Riksdag varit rådande, att äfven för framtiden någon på samverkan dem emellan menligt inverkan i lagstiftningsfrågor ej synes vara att befara." Det vill med andra ord säga, att frågan fortfarande skall lemnas olöst och lagstiftningsrätten hvilat på samma lösa grunder som hittills,

ett förhållande hvilket synes mig böra på allt möjligt sätt förebyggas under en lugnare tid. Utskottet har väl pag. 4 i Utlåtandet antydt en utväg till frågans lösning, då Utskottet anför, att i Danmark och Norge, der *all* lag, så väl civil- och kriminal- som ekonomisk, stiftas af Representationen och Konungen gemensamt, konungarne ega mellan Representationens sammanträden provisoriskt stifta lag, som kan af Representationen vid nästa sammanträde upphävas. Om lämpligheten af denna idé vill jag icke yttra mig, men Utskottet säger tillika, att härigenom skulle en rubbning ega rum i ett viktigt förhållande i vår grundlag, der den ekonomiska lagstiftningen blifvit öfverlåten åt Konungen såsom en motvigt mot Riksdagens beskattningsrätt och finansförvaltning.

Sammanhanget mellan Riksdagens beskattningsrätt och Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt är svårt att finna; och om jemkningar härutinnan på ena eller andra sidan äro behöfliga, synes man mig ej böra uppskjuta den till kommande tider.

Motionen ansåg äfven att i grundlagen få införd en bestämmelse, huru och af hvilket Utskott förslag till ändringar i kommunallagarne skulle vid Riksdagarne beredas. Utskottet säger, att kommunallagar ej kunna hänföras till civillagar. Det må vara samnt; men syftmålet med motionen i denna del var att en gång få bestämdt huru dylika förslag i formelt hänseende skulle behandlas; och jag föreslog derföre, att de skulle ställas i samma kategori som civillagar. Närmaste anledningen härtill var, att, då vid Riksdagens början, fråga uppstod om hvilket Utskott borde bereda väckta motioner angående ändringar i kommunallagarne, förekommo flera skiljaktiga meningar.

En föreslog Konstitutions-Utskottet, en annan ansåg Bevillnings-Utskottet skola dermed taga befattning, och slutligen stadnade Kammaren i det beslut att Lag-Utskottet skulle bereda dessa frågor. Såsom jag redan antydt, var frågan om kommunallagarne i min motion vidrörd endast med afseende å vigten deraf, att deras formela behandling blefve bestämd i grundlag. Att i sådant syfte göra framställning om återremiss torde vara utan gagn, då så kort tid af Riksdagen återstår, men å andra sidan torde Riksdagen böra hålla frågan öppen och ej genom godkännande af Utskottets Utlåtande binda sig för framtiden; hvarföre jag anhåller, att Kammaren, med förklarande att motionen för närvarande ej till någon åtgärd föranleder, lägger Utlåtandet till handlingarne.

Herr Staaff: Den siste talaren yrkade, så vidt jag hörde rätt, att detta Betänkande måtte med ogillande läggas till handlingarne. Skälen derför kunde jag ej fatta, men jag vill bemöta ett par af hans anmärkningar emot Utskottets motivering, den ena i fråga om Lagkommittéen, hvilken Utskottet säger ej kunde åstadkomma någon bestämd utredning om hvad som borde hänföras till den allmänna civillagen på ena sidan och den ekonomiska lagstiftningen på den andra. Detta är samnt. Att någon sådan gränslinie svårigen kan uppdragas har Utskottet tydligt visat.

Den andra anmärkningen den ärade talaren gjorde emot Utskottet hade afseende derpå, att Utskottet bort föreslå enahanda bestämmelser som i dessa frågor äro gällande i Danmark och Norge, nemligen att Konungen

skulle mellan riksdagarne utiärda provisoriska författningar, dem Representationen sedermera egde upphäfva. Något förslag i detta syfte har motionären icke framställt, hvarföre Utskottet icke egt anledning taga en dylik fråga under pröfning.

För öfrigt tror jag att Representationens rätt är bäst bevarad derigenom, att den får i hvarje förekommande fall pröfva hvad som tillhör det ena eller andra lagstiftningsområdet. Jag tillstyrker bifall till Utskottets Utlåtande.

Herr C. A. Larsson: Jag tror det ingalunda är skäl att, såsom den värde motionären yrkat, med ogillande lägga detta Utlåtande till handlingarne. Hade motionären sjelf deltagit vid frågans behandling inom Utskottet och derigenom kommit i tillfälle att göra sig ett riktigt begrepp om svårigheterna att bestämma gränslinien mellan de ifrågavarande tvenne lagstiftningsområdena, skulle han säkert sjelf hafva instämt i det slut, hvar till Utskottet kommit. Det visade sig vara sådana oöfverstigliga hinder för att i lag bestämma och förutsätta en sådan gränslinie för alla förekommande fall, och man vågade ej tilltro sig att taga från det ena området och lägga till det andra. Man var nemligen öfvertygad om, att Representationen ej vore benägen att eftergifva något af sina rättigheter, liksom man ansåg, att Konungen ej heller skulle vilja afstå från något af sina prerogativer.

Att nu uppdraga en sådan skilnadslinie, som motionären föreslagit, fann Utskottet vid sådant förhållande omöjligt, och den aktade motionären bör, om han är rättvis, erkänna, att Utskottet egnat hans förslag all den uppmärksamhet som någonsin kan visas en motion.

Utskottets Utlåtande, som är förestafvadt af nödvändigheten, tror jag, på nu anförda grunder, böra af Kammaren godkännas, hvarom jag alltså hemställer.

Herr Björck:

Öfverläggningen var slutad; och Utlåtandet bifölls.

§ 8.

Föredrogs ånyo Sammansatta Stats- och Bevillnings-Utskottets Utlåtande N:o 1, i fråga om förhöjning i afgiftsrestitutionen vid utförsel af bränvin till utrikes ort.

Kammaren biföll hvad Utskottet uti detta Utlåtande yttrat och hemställt.

§ 9.

Föredrogs ånyo men blefvo för andra gången bordlagda följande Utskotts-Betänkanden, Memorial och Utlåtanden, nemligen:

Stats-Utskottets N:is 87—90,
Banko-Utskottets N:is 33 och 34, och
Lag-Utskottets N:is 73 och 74.

§ 10.

Anmäldes och bordlades första gången:
 Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 25 och
 Lag-Utskottets Utlåtanden N:is 75 och 76.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Onsdagen den 8 Maj.

Kl. 12 midd.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne April äfvensom protokollsutdrag angående de beslut, hvilka förliden gårdag blifvit af Kammaren fattade.

§ 2.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Herr *Ludvig Norrby Stenstugu* aflemnat polett såsom riksdagsombud för Gotlands läns södra domsaga. Herr Norrby, som nu var tillstädes, helsades af Herr Talmannen, och intog derefter sin plats bland Kammarens ledamöter.

§ 3.

Sedan Riksdagens båda Kamrar förehaft och godkänt den uti Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 24 föreslagna voteringsproposition för bestämmande af införselstullen å artikeln socker raffineradt, samt oraffineradt icke mörkare än N:o 18 af gällande standard, samt vidare denna dag blifvit bestämd för att, jemlikt 65 § Riksdagsordningen, rösta öfver de stridiga beslut, som i denna fråga af Riksdagens båda Kamrar fattats, så företogs nu, på sätt och med den utgång här nedan omförmäles, denna omröstning enligt nyssberörda voteringsproposition, som hade följande lydelse:

Den, som bifaller Utskottets af Andra Kammaren antagna förslag att åsätta artikeln socker, raffineradt samt oraffineradt icke mörkare än N:o 18 af den i världshandeln gällande Holländska standard, en införselstull af 14 öre per skålpund,

röstas ja;